

1904

La Veu de la Comarca

Setmanari Regionaliste de Tortosa

ANY II.

PUGNA PRO PATRIA.

NUM. 53.

LA CATALUNYA QUE VOLEM.—«Lliure, ni dominada, ni dominadora y respectada de les regions germanas.—Estimada per son valer al exterior y temuda per sa forsa.—Acullit com a propi al foraster que á trevallar hi vinga. Y á manar y á cobrar, á fer lleys y á judicar, cada hù á casa s-va, que prou hi té que fer pera enténdreshi. Els empleats de la terra y poch, actius y inteligents.—Ennobliada, altra vegada en llibres de tot saber, la que fou llengua de Sants y de Reys.—Las universitats y escolars tornadas a son esser: obradors d, avensos de la ciencia y planter de filosofhs y juristas. A fora la ensopida rutina.—Intimament unida á la vella Catalunya, gloriosa en sa historia y tradicional en sas lleys y costums, una Catalunya nova, de vida expansiva y en constant progrés, seriament religiosa y ilustradament tolerant.—Repobladas las montanyas per grans boscos, trescant pels singles els corredors enginys moderns, trayent del terror y de las minas els fruits y minerals Las aguas de sos rius saltant de resclosa en resclosa movent enginys del treball—Conservats com reliquias els monuments enrunats o antichs y alsarne d' un art fill llegitim del antich criat en els avensos actuals. Voltar las vellas poblacions históricas de populosas y amplias ciutats modernas —Ports oberts als productes de tots lloch; assegurats ab tractes d' una nació seria; veure al potentat ab afany de ser estimat y útil á la Patria y al obrer intervindre en e, govern donantli lo que cristianament y per dret li pertoca.—Volem deixar á nostres fills aquesta Catalunya gran avuy, com ho fou pera son temps la de nostres passats.—Pero obrenho tenim lo precís: Força, riquesa y inteligéncia. Reprimim el vici del egoisme y exaltém la virtud que á cap ens manca: L' amor á la Patria.»—LLUIS DOMENECH Y MUNTANER.

PREUS DE SUSCRIPCIO

Tortosa al mes. 0'50
Fora semestre. 3'00

DIRECCIÓ Y REDACCIÓ
Carrer del Parque, N.º 8.

Tortosa 10 Janer de 1904.

La Redacció no fa seus los conceptes ni continguts dels articles firmats ó copiats.

SANTORAL

Diumenje 10, San Nicanor diaca mr. y s. Gonzalo de Amarente cf.—Dilluns 11, san Higini p. mr. y S. Salvi mr.—Dimars 12, S. Arcadi, s. Aelredo ó Alfredo abat del Cister y sta. Taciana mrs.—Dimecres S. Gumersindo cf. y sta. Glá fira vg.—Dijous 14, S. Hilari b. y dr. y S. Felix mr.—Divendres S. Pau primer hermitá y s. Mauro ab.—Disapte 16, S. Fulgenci b. y dr. y s. Marcelo p. mr.

Lo nostre cap d' any

Un any fa que LA VEU DE LA COMARCA aparegué en lo camp de lluita pera les reivindicacions de la nostra estimadíssima Patria.

Animats com estavam en aquesta noble tasca, hem posat en obra tots los sacrificis que mos ha reclamat ella pera anar endavant y realisar á son pas la finalitat tota que mos proposavam alcansar.

Després, doncs, d' una anyada de fer via, bó es que manifestém ben clarament lo resultat y la marxa de les nostres aspiracions en l' obra escomesa.

¡Deu n' hi dó, d' ella! La seua acció ha despertat á molts, los hi ha fet compendre y sentir

la flama del amor patri y 'ls ha convertits en bons patriotes, disposats sempre per la defensa de tota mena d' interesos en bé de la nostra terra.

Vetaquí, de conseguint, que la nostra tasca ha sigut eficaz, ha deixat sentir los efectes que la bondat de la nostra idea entranya. Ben pagats, per tant, son los nostres sacrificis; de la virtud d' aquella ho esperavam.

Aquesta sensilla consideració feta, es lo que 'ns ompla més de coratge y dalit pera continuar, sens defalliments, en lo camí comensat.

Mos devém, pel primer dever polític que te tot home en aquest mon, á la Patria; y per ella son tots los nostres afanys y ilusions. La voldríam gran, rica y plena de totes les virtuts y belleses possibles, y á aquesta aspiració, la mes digna, van los treballs qu' en l' obra de LA VEU DE LA COMARCA hi hem possat y si Deu vol hi posarém contra tots los destorbs que 'ls enemics d' ella puguin posarnos.

Tenim per lema, lo qui 'ls nostres antepassats duyan en ses heroyques hassanyes ¡avant sempre! y fermes en ell, seguirem la sort de la lluita, sens apartarnos may de la finalitat que mos guía, com estrella lluminosa que senyala 'l pas als qui buscan, de veres, la veritat y la justícia.

Per la una y per l' altra som regionalistes, devots de les

consuetuts y lleys que son encarnació viva de la regió, de la comarca y de la familia, les tres colectivitats que devém reivindicar ab tota la seua autonomia integral si es que volem pera tota la Patria la prosperitat, lo progrés y la pau qu' avuy, per no tenir elles res d' aixó, mos falta.

Aquesta nostra doctrina no 's pot desmentir; ella está consolidada per cent generacions que, en l' escala dels sigles, l' han dita y l' han practicada ab un éxit bellíssim, y que, arreu, en l' historia del nostre poble, desde ¡que Tortosa y tota la comarca de les Riberes del Ebro se van despertar á la llum clara y ardenta del sol de la Reconquista dels nostres Comtes-Reys, lo veyém complet, ufanós y fins al pinacle de la gloria.

Aquesta tradició, es lo fonament de la nostra idea á reivindicar ella es lo nostre esperit, l'esperit de la nostra ascendencia, catalana de cap á peus, y el que donava vida á totes les seues manifestacions socials y polítiques, y pera 'l que natos devém treballar á fi de que 's perpetui y renasqui en la nostra generació y les successives, aquesta esmortuida per l' esperit exótic d' institucions y costums bordisenques.

Vulga Deu, qu' en l' anyada qu' aném á comensar sigué tant y més felissos en lo nostre treball en bé del ideal qu' hem exposat, com en la

qu' acabém de passar. Sembrém la llevor de la bona nova; si ella no cau tota en terra fecunda, no defellim; molt será qu' alguns granets no arrelin y fructifiquin pera donar, també, son fruyt á l' idea que 'ls engendrá y 'ls hi doná vida, la vida conscienta del ideal; que si natros, los primers sembradors, no veyém la cullita plena, prou que li veurán ells, los qui ara son fruyt primerenc del nostre treball.

¡Avant, doncs, y sempre avant! Cap á la lluita, que la lluita es la vida, y lo que mos móu es una causa santa y les causes santes no poden morir. Tot sia per la Patria, en quin altar hi cremém l' encéns del sacrifici en bé de la veritat y la justícia, quo son los fonaments del Regionalisme. ¡Avant!

La Redacció.

Avant, y sempre avant

El dia 11 de Jener del any prop pasat esperonats ó milló dit dominats per l' intens amor qu' en vers la estimada Catalunya sentim desde los primers anys de nostra juventut, emprendre una tasca molt superior á nostras forsas, coneixem y medis, tasca, que com no conexíam sa importancia, tinguérem l' atraviment de comensarla y cent voltas l'

hauríam deixada, si no hagués sigut lo fibló del amor á la Patria que deya, cobart, compleix ab lo teu deber, *Pugna pro Patria*; com també la ajuda dels fermes Companys de Causa que ab son exemple ens encoratjaven dien, Avant y sempre Avant.

Avant doncs havem anat; portém ja un any de lluyta y de propaganda, havem arrabatat ja gran part de malleza que 'ls anys havian deixat creixe demunt del verdaer modo d' eser de nostra Comarca, deixan la terra preparada pera sembrarla en alguns rogles, havem en altres tirat llevor que en alguns ha comensat ja á naixer. Un any enrerera per la nostra Comarca no es parlaba de regionalisme ó catalanisme mes que lo que 'n deyan los diaris castellanisats, abuy ja sen parla en altre forma, son ja mols los diaris catalanistes qu' es llexexan, tan dels de informació y doctrina, com dels humoristics, abuy ja som molts, los que 'ns acomblem entorn de la bandera catalana, no sols á Tortosa, sino en los diferents, pobles de la Comarca. Lo ideal catalanista, que comensá sen odiat per causa de motejarlo los enemics y los inconciens ab lo nom de separatista, avuy ja es mirat ab simpatía, per tots los homes serios que s' han prés la molestia de estudiarlo y conéxer-lo, esen denotar que aquí está passant lo mateix que sucshí

1904

als demés pobles de Catalunya que los primés en reconeixer la bondat del Catalanisme ó regionalisme, son los homes de recte criteri y perteneixens á las clases d'ites intellectuals y á las que figuran en primer terme en la industria y comers, especialmen entre la jent jove, que n'cara no está corsecada ó malmesa, per las farsas y doctrinas corruptas de la política vella de tots los colós y escolas, que durant tans anys venen enpobrín y aniquilán, la Espanya que un día formaren Aragó y Castella.

Avant havem anat y avant continuarem anant si l'heu vol, doncs Tortosa no ha de renegá de son pasat ni de sa historia, Tortosa sap que mercé al esfors dels catalans va ser lliurada de la esclavitut dels alarbs, recorda que son origen es catalá, que sos usos, costums, drets y fets gloriosos mes grans, en llengua catalana están escritas en sos llibres y pergamins. Tortosa no pot, no deu, ni vol quedar fora del revifament que per tots los indrets de Catalunya se observa, com ells vol treures lo jou del caciquisme, com ellas vol reivindicar sas llibertats y rompre las cadenas de servilisme y esclavitut que la tenen junyida al desastros centralisme, Tortosa també vol ser lliure, com hu fou, quant las Cors catalanas (quin retorn espera) es reunían y celebraban sos concells dintre sos murs.

Las donas tortosinas ens ajudan y casi ens atrevím á dir van devan nostre en eix moviment ja que ellas han sigut las primeras de la Comarca, en dar son nom y son obol, per contribuhi á la confecció de la bandera de la Patria. ellas ens hi ajudarán ensenyar de resá en sa propia llengua als nostres fills, contantlos sos amors y nostra historia, ensenyantlos los noms de nostres héroes, de nostres valls, montanyes, barrancs y planes, tal com los aprenguerem dels llabis de las nostras mares.

Avant doncs, que si un Cardenal benehi nostra bandera, si las nostras mares, esposas y fillas la feren, y els homes honrats y de sabé la tenen enlairada es segura la victoria; la Patria tornarà á ser lliure.

Avant doncs y sempre avant.

Joan Abril.

L'us de la nostra escriptura

Havém sentit a dir, forsa vegades, a gent que per sos coneixements y cultura literaria mos mereixan tot respecte y consideració, que molt los hi plauria 'l sapiguer escriure ab sa propia parla, però... qu' aixó del catalá es molt enredat, doncs no hi ha una ortografia ficsa, resultant *tot copita; tot sententia*, lo qual fa que un vagi indecís y massa temerós en si aixó o elló hó déu escriure d' aquesta ó altra manera.

Aquest mirament ó dificultat que a tants y tants no 'ls deixe fruir los innombrables beneficis qu' en la expressió del sentiment y de la idea reporta lo escriure en lo propi llenguatge, trobém qu' es un mo-

tiu molt feble y que ni 'ls mils pot estar ab relació ab lo bé de que ab ell un hom se priva.

¿Qué la nostra llengua avuy no té una ortografia ficsa? Bé. ¿Vol dir aixó que no la podém escriure? En aquest cas, les llengues en lo període de transició o quan son llenguatge escrit se formulava, no haurian tingut escriptors, lo qual es tot lo contrari de lo que mos ensenya la historia de totes les literatures, quan diuen qu' ellas n' han tingu y de cap-d' ala. Avuy meteix, entre altres que relatar, los escriptors americans de llengua castellana, en alguns paissos, se veurían com a privats, alló de que no haurian casi de gosar a escriure en aquesta llegua, si 'l esmentat mirament fos motiu rahonat, per la transició que 'l ortografia castellana hi sofreix.

Solventat, potser no del tot aquet mirament, vos obstan tot desseguida, los tals, ab ¿per que no s' ha de formular una ortografia única y tots los escriptors subjectarse a aquesta? Devant d' esta pregunta, un llenguístic qui estés al tant del estat actual de la nostra llengua, prou miraría de cap a peus, tot deixant anar un somriure indecís, el qui la fes. ¿Qui té coneixements fonéticos y ortográfics pera poguer establir una meteixa y unica escriptura, que fassi autoritat a tot lo mon intelectual catalá?

Aquesta es la pregunta que fa de resposta a l' altra. L' ortografia catalana está en un període de transició o de revolució y, per tant, ni un escriptor ni molts aplegats, poden avuy autorisar la única y meteixa escriptura, que tant treturan los qui van més plens de bona voluntat que no pas de coneixement dels caràcters tots d' una llengua.

Aquest obra no l' ha de fer, per cert, una agrupació ó academia que dicti lleys més ó menys reveladores d' esser viscudes en lo poble pera qu' aquest s' hi adapti; ella es obra de tot un poble, d' una generació ó generacions, que a mida que la seva literatura vagi adquirint més graus de perfecció, intensiva y extensiva, ella anirá prenent més unitat, més perfeccionament, acabant per obtenir la ortografia desitjada, no per esperit d' imposició, sino per la consolidació progressiva, nascuda del verb popular ab totes les seves modificacions.

Volguer ara, en plé periode de renaixement literari, quan la nostra literatura es objecte de profonds estudis, sobre tot en lo camp del seu lescit y de fonética, la formació d' una academia pera determinar una ortografia única, es, á nostre humil parer un intent demort als dits estudis fer coacció á la sanitosa resolució qu' ells produheixen, algun dels quals, com la obra del *Diccionari Catalá* es del tot necessari si 's vol que la obra aquella en relació no resulti manca y falta dels imprescindibles coneixements fonéticos, la base en que 'l nostre *diccionari*, te son fonamen pera ser una encarnació viventa del llenguatge parlat en los diferents paissos de llengua catalana, ab totes les seves modificacions dia-

lectals. Feta aquesta obra del *Diccionari*, ab la forma que persegueix lo meritissim Dr. Alcega, aleshores si qu' haurém posada la primera pedra á la escomesa sens igual de demostrar la nostra unitat llenguística, precursora de la ortográfica.

Mes deixemos dedisgressions que per lo curtes no resultan prou claras y que be mereixerian article apart y aném á solventar lo mirament ó dificultat dels tals á qui mos referim en aquestes ratlles.

De fet eisteixen en la escriptura catalana diferents sistemes ortográfics, beñ precisats. Aixó soluciona la dificultat de que fem menció. Si no s' hagués formulat cap meto de y 'ls escriptors no se subjectessin á altres regles que les de son propi albir, com ab marcat interés se vol fer creure qu' esdevé en la ortografia catalana, si que 'ls tals tindrian rahó y fora exposat escriure pera 'l public, aixó es en periodics y llibres, sens poguerse salvar de la crítica dels més doctes; mes aixó, ho repetim, no es; existeixen metodes escripturistics catalans y al qui més mos agradi podém atendre. La questió més important y més meritoria, pel cas,

es que sapiguem formarnos en un mateix metodo, encara que sia prenent lo que mes mos plagui d' un pera deixar lo d' altre. Y aixó, ab un poc d' estudi, tothom ho pot fer.

Peró encara hi ha més. ¿Qui es qui tenint alguns coneixements, poquissims, de llengua catalana ó quansevol altra, no pot arribar á formarse 'l verader metode d' escriure tal com parla? Vetaqui la solució al nostre cas.

Escribim, doncs tal com parlém y sentim; qu' aixís será com los nostres escrits respiraran naturalitat y expressió. Y ab aquesta base ó principi, comensarém la obra altamente utilitaria y patriota d' escriure ab la llengua del cor, dels afectes y dels amors. No fem cas en les imperfeccions que de bon principi podem incorre; tinguém present, qu' en cap altra llengua que la nostra per mes unitat ortográfica que tingui, podrém expressarnos millor. Y es que la llengua propia es cosa connatural y sa ortografia un accident y pur accident.

M. P. QUERALT.

A ma Pátria

FRAGMENT

Lo teu sagrat recort es qui m' inspira
Pera cantarte á tu, polso la lira;
Per tu Patria, que tens ratlles marcades
Del Ebre al Pirineu,

Tes glories i tes gestes olvidades
Serán tot el cant meu.

Les cantaré ab amor, com fa la mare
Al peu del breçolet; com ho fa 'l pare
Mirant lo tendre infant.

Si la dissort, un jorn de tu m' allunya,
Quan ploraré ma dolça Catalunya,
Mes llarmes de tristor, per tu serán.

Per tu escorcollaré deu mil histories,
Per tu arreu cercaré les teues glories,
A tu t' estimaré ab tot lo cor
Y quan dintre ma llar, la meua esposa
M' ensenyi 'ls meus fillets, la parla hermosa
Em servirá, pera mostralshi amor;
¡A tots els hi diré de bona gana:

—Fillets del cor, la terra catalana
Es nostra Pátria santa, nostre Deu,
Si 'n diuen mal, sortiu á sa defensa,
Que 'l Just ja vos dará la recompensa,
Si á vostre llar, ab cor la defenseu.
¡Aixís sent un soldat de Catalunya.
Tant en nostre casal com terra llunya,
Tant en moments de goig, com de perills,
Li probaré l' amor que dins mi nia.
I es mon dessitj de que també voldria.
Que com jo, la estimessin els meus fills.

Pere Salom i Morera.

Tarrasa Hivern 1904.

Per la pátria

Les reivindicacions catalanistes no sols estan fonamentades en les mes clares rahons históriques y de estricta justicia, sino que, donada l' actual situació d' Espanya, les demanan ab la major urgencia rahons ineludibles de patriotisme, ¿Que podem esperar d' Espanya si aquesta no muda, per miracle, de la nit al matí son modo de ser? A dalt l' ineptitut, la lleugeresa, la tonta vanitat, lo desacert erigit en sistema: á baix les exageracions, los exclusivismes; les intolerancias, la discordia com estat normal.

¿Que pot vindre d' aquí? Lo que esperen tots los esperits reflexius, sense poderho contenir: la disolució d' Espanya.

Los catalanistes, al demanar l' autonomia pera la nostra regió, no sols ens proposem conseguir en primer terme lo que per justicia ens correspon, y ensajar un sistema polític que, aplicat després á tota Espanya, com á mida general, la salve de sa segura ruina; sino que procurem també; pera 'l cas que 'ls nostres esforsos resultessen esterils en favor d' Espanya, que ens servissen lo día de sa desfeta pera salvar á Catalunya.

Si aqueix día Catalunya segueix la sort d' Espanya; si cayem, per exemple, baix lo domini d' una nació heretje, ¿de que ens haurá servit als católics d' ara haver esmerstat nostres esforsos en favor del' unitat católica, negantnos á tota inteligencia patriótica ab atres elements, pel motiu de no pensar com nosaltres en eixe punt concret de política religiosa, y olvidatnos al mateix temps d' ajudar als patriotes catalans en la tarea de les reivindicacions de Catalunya? Si Catalunya passava al poder d' aun autócrata, ¿de que 'ls hauria servit als demócratas l' haver esvalotat contra 'ls catalanistes, baix pretexte de que aquestos son reaccionaris, si allavons haurien de suportar lo jou d' una veritable tiranía? Y 'ls egoistes que no tenen cap idea enlairada, pero que exploten la política immoral del dia, y fan guerra al catalanisme moguts sols per innobles concupiscencias, ¿com quedarien lo día que Catalunya fora explotada no mes que per un poder extranjer?

Penseuhi tots be en lo que fan, y tingueu present que, en l' ordre del tems, lo primer es la patria. Lo que á tots los catalans deu importarnos principalmen es, que 'l día de la desfeta d' Espanya, si per desgracia ve, ens trobe als fills de Catalunya capassos de governarnos per nosaltres mateixos.

Los católics pensen en Polonia; los demócratas en Atenas y 'ls escéptichs y egoistes explotadors de la política del dia recordense de Bizanci, y aixís tots refermarém l' amor á nostra patria, pera evitar que córriga una sort semblant á la d' aquelles desgraciades nacions.

A. MARTÍ Y FORCADELT.

Lluita y progrés

Donant una repassada als aconeximents desenrotllats durant la passada anyada, ens sentim refets y coratjosos; tant per la benefactora obra de catalanisació portada á cap, com pels avenços conseguits en nostra patria, quins fills se deixonxen cada jorn mes valents y espabilats. Lo cens catalanés ens ho demostra d'una manera ben palesa.

A mida que s'obrin los arxius, creix l'entusiasme patri y ab aquest encoratjament, la idea salvadora d'esbrinar la veritat fá que la jovenalla tot llegint les págines de la Historia y del Dret de Catalunya, segueixin sense rezels los camins trassats pels grans patricis y 's revifen los esperits esmortuhts per l'aclaparadora influencia forastera que desde 'l comens de la segona mitat del sigle XIX s'ha arrelat per tots los indrets de casa nostra. Presió ó imposició, que, com les grans riuades deixa un llach, d'abono pera n'ells, de malhauransa per nosaltres.

Aqueix lloable ardiment es precursor de jornades esplendentes y d'un desvetllament científich y moral que 'ns durá al cim de les nostres mes justes aspiracions.

Los pobles de vida migrada, los qu'han deixat les seves tradicions y costumes y encara resten muts y incultes al moviment de reivindicació y expandiment, dehuen fixarse en aqueix dols despertar, sortint jvia fora! d'aqueixa atonia á que 'ls temps moderns los han acabussat ab prácticas mal-sanades d'un estrangerisme jacobí que pugnen ab lo natural modo d'esser d'un poble culte, seré y fermament experimentat. No 's tracta, pas, de cap sentiment romántich, sino d'una veritable lluita que 'ns imposa 'l dever, lo civisme y 'l instint de conservació.

Cal, donchs, fixarnos en aquest moviment de tota Catalunya, puig d'ell ne podrém treurer saludables lliçons y profitoses ensenyances. No 'ns en podém refiar may mes d'amanyagades promeses y concessions, que á res conduhen.

Lo nostre camí ha d'esser recte. No 'ndevém acceptar cap de reforma, puig ab aquesta sempre hi perilla la poca de sava que hi queda d'aquelles nostres venerandes institucions creades en temps millors d'un modo natural y expontani: personalitat que no pot abolirse, sino engrandirla pera que pugna rahonablement imposarse als poders públics. Aixó en lo referent als assumptos administratius y d'ordre polítich; puig en los demés, en les nostres mes íntimes manifestacions psicológiques, en defensa d'aquestes tot treball será poch.

Si parlém de la patria hem de dir ben alt y ben fort que no 'n tenim d'altra mes que la nostra que 's Catalunya; y realment aquesta es la nostra perquè a'ella ens uneix una mateixa historia, un mateix lligam; tant si ho apreciém en lo terreno et nich com en l'ordre

juridich, y encara en aquest últim abans que tot debém esser tortosins.

L'Estat pera nosaltres es la patria gran, amanyagada pels homes; es nostra existencia oficial; pero aixís y tot may será la verdadera patria *del anima* dels catalans com no ho es pera 'ls gallegos, pera 'ls euskaros ni pera les altres regions germanes aymadoras de la seva veritable nacionalitat. Empró no debém oblidar nostra volensa á la patria gran, quin respecte y unitat política ia pau dels pobles considera necessaria.

Aquest amor á la veritable patria lo sent y 'l comprén tot aquell qu'estimi 'l casal y la familia. Lo catalá que no ho comprega ó que no ho vullga entendre, demostra que 'ns ha influït en son cor la llegenda de falsos cronicons, d'histories apanyades de fets adulterats ó de fábulas amplificades, que 'l dols batech qu'espenjeja al ánima devant de fets histórichs de irrecusable autoritat y en els que s'han dedeixar á un costat poréntessis curts de la vida humana y solucions apassionades d'oportunitat local que res representen en lo trascurs de les centúries.

Y aném al grá.

Si les condicions etnogéniques d'un poble les forma un mateix caracter, cal ara posar aquí de relleu la diferencia que hi ha entre 'l modo d'esser de tota Catalunya y 'ls de les altres regions que componen l'Estat Espanyol? Ben sapigut es que aquesta diferencia no solzament se insinúa sino que 's manifesta ab proporcions majors!....

Despres d'aixó, dever de tots es animarnos á la lluita y no abandonar nostra campanya fins conseguir lo progrés que tan practicament volém tots pera nostra aymada Catalunya.

Francesch Mestre y Noé.

Tortosa, Janer 1904.

¡Desperta ferro!

Tal era 'l crit dels almogavers avans de entrar en batalla y per tot arreu ahont resonaba, ell era 'l introducció de la victoria. Mes, si alegre se sentia eu Sicilia, si vengatiu en l'imperi d'Orient, en Atenes y en Neopatria, may sas notes tenien un tó tan avasallador y sujetiu com quant era dintre Catalunya 'l espay en que 's donava, com quant era aire catalá el que portaba sas vibracions de vila en vila, fins de casal en casal.

Era allí, en los camps de Panisars la nit avans del gran combat contra 'als francesos, era allí sols allí porque no es tractaba de conquistar noves terres, ni de vengar humiliantes ofenses sino de escombrar Pirineus enllá als extrangers que ab sos pasos ferien la terra catalana,

Mes pasaren sigles y altra volta planta extranya trapitja la nostra patria segurament porque 'l temps que tot ho esborra habia fet olvidar als in-

vasors lo nom dels almogavers.

També s'alsaren los fills de Catalunya no als crits individuals de ¡desperta ferro! sino al brandar de la campana del somatent despertadora de colectivitats.

Pasaren mes anys... y ens troben en lo temps actual.

L'Espanya de Carles V s'es convertit en un estat pobre sense imperi colonial, ab unes quantes cuadrilles de polítichs que disfrutan per torn lo poder tenint com á única aspiració lo disposar del presupost, la llista civil de la clase mitja.

Perdudas las forcas de la nació han reconcentrat las pocas que li quedan á Madrid, donant origen al tiranich centralisme.

Perá abatir la potencia de Catalunya que al servir de terme de comparació era una vergonya pera n'ells, envia- ren aquí germens de destrucció social.

Arreu sentim parlar una llengua que no es la nostra, que 'ns es imposada per la forsa fins en los actes mes sagrats de la vida com per exemple al fer testament.

Los catalans, que may habien anat á servir al rey per la forsa, de tal modo que fins lo general Manso cuan había de comunicar una ordre als soldats, volutaris hi afegia les parahules "si hos plau," ara hi van, y en una proporció injusta segons se despren de esta dístiques publicades pel digne diputat en Lluís Domenech...

Y com en el pervenir sols s'hi vehuen uns nuvols roijos en l'horitzó anunciadors de futuras revolucions y que qui sab que amagan darrera seu...

Tortosins: crech que ja es arribada l'hora de que 'ns preocupem de l'endemá, que ajuntem nostres forses alas que de temps lluyten per la causa patriótica. Y si no ho fem aixís los nostres fills en demanaran conté.

J. M. TALLADA.

Janer 1904.

Parlamentaris

Es cosa curiosa lo que passa al Parlament; allí no mes se busca 'l interés polítich del partit, mogut per las passions d'un interés personal egoista refinat. Si surt una idea noble d'un de les minories es refusada per la majoria, pera no donar vida á la minoria, á que pertany, si surt d'un de la majoria es combatuda pels seus companys, per atentar á la disciplina del partit, y unicament se juntan totes les energies, se acoblan tots los entusiasmes y tots los vots s'acumulan pera conseguir una victoria parlamentaria de passions, de concupiscencies, d'odis y de sectes.

No havem vist en que han fet consistir los diputats anomenats republicans, lo seu *tour de force*. No havem vist en que s'han amoiat les discórdies de monarquichs y republicans...

Si 'ns fixém en l'empenyo dels republicans de fer obs-

trucció als presupostos, semblava talment que d'aquella obstrucció, dependigués la salvació del mon enter, tants discursos y esmenes, tanta saliva gastada en debades; tants esforços de la gent del gorro frigi, tantes nerviositats y tanta gresca feyan y tot plegat, no mes que pera matar temps; pera no fer res, que ja sabian, que tot lo que diguessin fora retxassat y pera no deixar fer, porque no volian que s'aprobessin los presupostos com deyan ells mateixos.

Es qu'aquells presupostos eran perjudicials als interessos del pays? prou que ho eran; pero no era aqueixa la rahó, perquè s'hi oposavan los republicans, puix que 'ls mateixos presupostos, presentats pel nou govern han sigut aprovats sense oposició dels republicans y á la carrera. Altrement pels republicans los interessos del pays es lo de menos: molta gresca, molta música y que vivan los valientes...

Pera xupar directament del presupost buscan les calces vermelles y per aixó se fan passar per padrins del Ejército: forsa canons, forsa barcos y si la Hisenda está en deficit y 'l comer y la industria no poden donar sortida als fruyts de la terra y als productes de la industria, que 'ls hi donin mes quartets los pagedos, industrials y tota mena de contribuyents pera divertir-se y després dirán que la República dels republicans, no es una monada y que no estaria fot curat si en lloch d'un home que li diuen rey, hi hagués un home que lidiuen Presidente de la República y qu'allavors no estaria curat tot lo malear y tota lluita de partits y que no hi hauria cap perill de lluytes, per mil presidents ahora y pera destronar á l'un y aixecar al altre.

De manera que 'ls presupostos, qu'á ser bons son com la corda del rellotge del Estat, s'han endarrerit prescindint de perfeccionarlos, pera demostrar á la *faz del mundo*, que 'ls que fan de republicans saben manejar la meliflua, fins á passar xerrant dies y mes dies sense dir res, quedant aixins venjada la matrona: de modo y de manera que les porqueries dels monarquichs les fan pagar los del *partido único* al pays. Aixins los ho ha de pagar lo pays, fent un sobirà despreci de republicans y monarquichs, ja que uns y altres se burlan d'ell y jugan á la seua esquena; posantse en condicions de governarse lo pays pel mateix pays y resultarà aixís que cada terra fa sa guerra.

Peró si semblan tan incompatibles monarquichs y republicans, com ells ho diuen, també pera ensarronar al pays, barallantse com á xinos al discutir los presupostos; mireulos com s'abrassan *con dulce paz y alegria* pera menjarse dos milions de pesetes á les costelles del poble, que 'ls elegeix, paga y treballa y s'avenen tots republicans y monarquichs de totes les marques, com los cabalés pera despullar dels seus bens als pobres hereus d'Espanya y desdels que fan de

quefe de secció com Maura y Salmerón fins als mes revellits de cada colla, surten en auxili de lo coronada villa ab rahons d'advocat de causes perdudes.

Volem regalar dos milions de pesetes á Madrid, per ser la capital d'Espanya, com si aixó fos un grant martiri, sent aixís que moltes ciutats donarian tant y mes al Estat pera obtenir aqueix aventatje.

No valentoshi la capitalitat inventan la crisis obrera y no es volen recordar dels honrats treballadors qu'en moltes ciutats no tenen medis pera viurer. Y 'ls mateixos monarquichs y republicans junets y amiguets, fan pagar per últim la culpa als deutes que l'Estat te ab l'Ajuntament de Madrid y per mes que l'Estat está en deute també ab molts altres Ajuntaments, no s'empatxan de votar contra 'ls deutes dels demés ajuntaments y á favor del de Madrid, burlantse descaradament repnblicans y monarquichs ab grant concordia y satisfacció, sense poguer destruir les rahons eloquentissimes del pays, exposades pels diputats catalanistas senyors Albó y Soler y March y acordant republicans y monarquichs amagar aqueixos dos milions de pesetes al pays, á depressa, perquè 'ls homens de seny de tots los partits comensavan á adherirse á les paraules dels diputats catalanistas y del Sr. Alegret.

Recordinse donchs tots que "mal obrar no pot durar." Lo poble de qui es burlan unintse per la defensa dels seus drets y dels seus interessos á tots los desbancará.

Miquel Jurca y Mieres

D' assí y d' allá

¡Ay, Sr. Ximó! que la pasem prima. Fá dos mesos que no havem testat calent. ¡Com qu'estém en *huelga* forsa jo y la dona! Ab los pobres obrers ningú hi pensa; que 's moren de fam y bé, aixó ray, dihuen los burjesos y mentres ells...

—Alto, cheic; me pareix que te queixas per vici. ¿No tens treball? Pos a Madrid, home; allí n'hi ha pera tots; figurat qu'ab dos milions qu'are s'han subvencionat pels obrers, si 'n podrán fer de *paellades* estos! Vaiga qu'els obrers heu tret la *gossa* ¡Y encare direu que no pensan ab vatos!

—¡Oh...!

—No hi ha més ¡oh! ni cera que la que crema. Dos milions pera fer treballar als obrers, es un privilegi may vist y que diu molt bé en favor dels Govers y capitalistes que pensan ab los pobres com tu.

—Bé sinyó Ximo, vosté lo que diu ja crec qu'es veritat, tot veritat; que hi ha a Madrid dos milions pels obrers pero V. no 'm diu si aquets diners son per los obres d'assí, que també mos morim de fam com los d'allá.

—Home, no més son per los d'allá.

—Dons, en aquest cas no hi

